

2-א-ל מלך נאמן

The rule that **א-ל מלך נאמן** should follow the **ברכה** of **באהבה** is not found in the **גמרא**. It is not found in the **סדר רב עמרם גאון** nor is it found in the **סידור** of **רב סעדיה גאון**. The **רמב"ם** does not mention it in his **סדר תפילות** nor is it referred to in the **סידור רש"י**. One of the first **סידורים** which provides that **א-ל מלך נאמן** should be recited before **קריאת שמע** is the **מהזור ויטרי**:

סימן פט ד"ה ברוך אתה-ואומר ק"ש בדקדוק אותיותיו ותיבותיו. וצריך לכוין את לבם להשלים תיבות כנגד רמ"ח איברים: ומפני כבודו של יעקב שאמרו, הוקבע כאן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ואומר אותן בלחש מפני כבודו של משה שלא אמרו. ויתן ריוח בין הדביקים: א-ל מלך נאמן שמע ישראל י"י אלקינו י"י אחד: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: ואהבת וכו' עד אני י"י אלקיכם אמת, ועתה השלים רמ"ח תיבות. לכן לא יפסיק בין אלקיכם לאמת.

The **מהזור ויטרי** does not distinguish between **תפלה** and **תפלת יחיד**. According to the **מהזור ויטרי** the **א-ל מלך נאמן** also recites **שליח ציבור** to reach 248 words.

Today in **תפלה בציבור**, **א-ל מלך נאמן** is not recited. How do those who follow **נוסח אשכנז** complete their count of 248 words? It is first found as follows:

זוהר חדש כרך ב' מגילת רות דף ל' עמ' ב'-פתח רבי יהודה ואמר (משלי ג, ח) רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך- התורה היא רפואה לאדם לגוף ולעצמות בעולם הזה ובעולם הבא, דאמר רבי נחמיה א"ר נהוראי אסוותא לבר נש בהאי עלמא בכל יומא מאן דקרי ק"ש על תיקוניה. ואמר ר' נהוראי בק"ש יש רמ"ח תיבות כמנין רמ"ח אברים של אדם והקורא ק"ש כתיקונה כל אבר ואבר נוטל תיבה אחת לעצמו ומתרפא בו. ודא איהו רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך. אדהכי מטא ההוא ינוקא לאי מאורחא ויתיב קמייהו, שמע אלין מלין, קם על רגלוהי ואמר: והלא בקריאת שמע אין שם אלא רמ"ח תיבות. א"ל רבי היא תיב בני יתיב. אמר: בני שמעת בהאי מידי? א"ל כך שמעתי מאבא דבק"ש יש רמ"ח תיבות חסר תלת למנין איבריו של אדם. מאי תקנתיה? תקינו דש"צ חוזר שלשה תיבות אלו. ומאי נינהו? ה' אלקיכם אמת, כדי להשלים רמ"ח תיבות על הקהל וכדי שלא יפסיק לאמת לא פחות משלשה ולא יותר משלשה. אדהכי אתי רבי יודא בריה דר' פנחס ויתיב לגביהו, ואמר להו במאי עסקיתו? אמרו ליה במילי דק"ש, והכי אמר האי ינוקא. אמר ודאי הכי הוא. והכי אמר ר' יוחנן בן נורי אמר רבי יוסי בן דורמסקית משמיה דר' עקיבא חסידים הראשונים תקנו קריאת שמע כנגד עשרת הדברות וכנגד מנין איבריו של אדם והא חסרו מהם שלשה תקנו שיהא ש"צ חוזר ומשלים אותם, ומאי נינהו? ה' אלקיכם אמת. בתפלה תקנו ג' ברכות ראשונות וג' ברכות אחרונות. בקריאת שמע ג' שמות בראשונה ה' אלקינו ה'. ושלשה שמות

באחרונה ה' אלקיכם אמת. וכל הקורא ק"ש כהאי גוונא בידוע שאינו ניזוק באותו יום. וכל האומר ק"ש שלא עם הצבור אינו משלים איבריו מפני שחיסר השלשה תיבות שש"צ חוזר. מאי תקנתיה? יכוון בט"ו ווי"ן דאמת ויציב. ועם כל זה היה קורא עליו אבא: מעוות לא יוכל לתקן וגו' [קהלת א] אותן שלשה תיבות שבק"ש שש"צ חוזר אותם לא יכול להימנות אותם בתשלום השלשה תיבות שמשלים שליח צבור למנין איבריו שלו.

The **א-ל מלך נאמן** adds to the mystery behind reciting **א-ל מלך נאמן** by not providing that one may complete his count of 248 words by reciting **א-ל מלך נאמן**. The **אבודרהם** in the following excerpt offers both solutions to arriving at 248 words.

ספר ברכות קריאת שמע – יש נוהגין לומר **א-ל מלך נאמן** בתחלת ק"ש ואומר לתשלום רמ"ח תיבות שיש בק"ש דאמרי' באלה הדברים רבה (משלי ד, א) שמור מצותי וחי; שמור רמ"ח תיבות שבק"ש והקב"ה ישמור רמ"ח איברים שלך. ותמצא שחסר מהם שלש תיבות, כי בפרשת שמע יש ארבעה וחמשים תיבות עם ברוך שם כבוד מלכותו שאנו מוסיפים; ובפרשת והיה אם שמוע קב"ב תיבות ובפרשת ציצית ס"ט תיבות סך הכל רמ"ח חסר שלש תיבות ועם **א-ל מלך נאמן** יהיה רמ"ח. ולכן הוסיפו **א-ל מלך נאמן** לפי שהוא נוטריקון של אמן כדאיתא בשבת (קיט, ב). וקאי אסיום דהבוחר בעמו ישראל באהבה. וי"א אמן **א-ל מלך נאמן**... ולהשלים רמ"ח תיבות אומר במדרש רות, פ"א, אמר ר' נהוראי א"ר נחמיה בק"ש יש רמ"ח תיבות כמנין איברים של אדם והקורא ק"ש כתקנה כל אבר ואבר נוטל תיבה אחת ומתרפא בה וזהו שאמר הכתוב (משלי ג, ח) רפאות תהי לשרך. אדהכי מטא האי ינוקא... אמר כך שמעית מאבא בק"ש יש רמ"ח תיבות חסר תלת לתשלום מנין איבריו של אדם ומשום הא תקינו שיהא ש"צ חוזר לשלש תיבות ומאי ניהו ה' אלקיכם אמת כדי להשלים לכל הקהל רמ"ח תיבות.

Although the **אבודרהם** offers two solutions to the problem of reaching 248 words, he fails to suggest a solution for a person davening without a **מנין**. That is provided as follows:

שולחן ערוך אורח חיים סימן סא' סעיף ג' – בקריאת שמע יש רמ"ח תיבות וכדי להשלים רמ"ח כנגד איבריו של אדם מסיים שליח צבור ה' אלקיכם אמת, וחוזר ואומר בקול רם ה' אלקיכם אמת. **דגה**: ובוה כל אדם יוצא הואיל ושומעין מפיו של ש"צ ג' תיבות אלו. ואם היחיד רוצה ג"כ לאמרם עם השליח צבור, אין איסור בדבר. **שולחן ערוך**: ואם הוא קורא ביחיד יכוין בט"ו ווי"ן שבאמת ויציב שעולים צ', והם כנגד ג' שמות ההוי-ה, שכל שם עולה כ"ו וד' אותיותיו הם ל'. **דגה**: ויש עוד טעם אחר בדבר, דט"ו ווי"ן עולין צ', והקריאה נחשבת א', הרי צ"א כמנין השם בקריאתו ובכתיבתו, והוי כאילו אמר ה' אדניי אמת. ויש שכתבו דכל הקורא קריאת שמע ביחיד יאמר: **א-ל מלך נאמן** שמע וגו', כי ג' תיבות אלו משלימין המנין של רמ"ח, והוא במקום אמן שיש לענות אחר ברוך הבוחר בעמו ישראל באהבה, וכן נוהגין. ונראה לי מכל מקום כשקורא עם הצבור לא יאמר **א-ל מלך נאמן**, רק יאמר אמן אחר הש"צ כשמסיים הברכה, וכן נוהגין ונכון הוא.

TRANSLATION OF SOURCES

יטרי-He recites Kriyat Shema with proper attention to the letters and words. He must concentrate on reciting 248 words which represent the 248 bones that are in a person's body. Out of respect for Yaakov our Forefather, they established the practice of reciting Baruch Shem Kvod Malchooso L'Olam V'A'Ed. One must recite those words quietly out of respect for Moshe Rabbenu because Moshe Rabbenu did not include those words when he included Shema in the Torah. One should pause between phrases; Kail Melech . . . Va'ed; V'Ahavta until Elokaichem Emes and then he has completed 248 words. As a result, he should not pause between Elokaichem and Emes.

זוהר חדש כרך ב' מגילת רות דף ל' עמ' ב' -Rav Yehudah opened and referred to a verse (Mishlei 3, 8). A remedy for your stomach and medicine for your bones. The Torah is the healing agent for a person of both his body and bones both in this world and the world to come. As Rabbi Nehemya said in the name of Rav Nihorai: when a person recites Kriyat Shema in the proper way each day it acts as a medicine for the person in this world. And said Rav Nihorai: in Kriyat Shema we find 248 words representing the 248 bones in a person's body. when a person reads Kriyat Shema in the proper way, each of the person's bones grabs hold of one word in Kriyat Shema and is healed by that action. It is the healing agent for one's stomach and bones. While teaching this lesson, a young boy came by and sat among them. The boy heard these words, stood on his feet and asked: Is it not a fact that the paragraphs of Kriyat Shema only contain 245 words. Rav Chiya said to the young man: sit, young man, sit. Rav Chiya asked the young man: perhaps you heard some resolution to this issue? The young man responded: this is what I heard from my father: In the paragraphs of Kriyat Shema there are 248 words less three that are needed to represent the bones that are within the human body. How does one fix this problem? The practice was established that the prayer leader repeats three words. Which three words? Hashem Elokaichem Emes. In doing so he completes the recitation of 248 words on behalf of the congregation. The prayer leader further intends that the word Emes becomes the third word, not less than the third word and not more than the thord word. At that point Rebbe Yuda the son of Rav Pinchas came by and sat among them. He asked them: what matter were you studying? They responded: matters involving Kriyat Shema. They then repeated what the young boy had said. Rebbe Yuda said: the young man is absolutely right. This is what Rav Yochanon the son of Nuri taught in the name of Rav Yossi son of Dormaskis in the name of Rabbi Akivah- the first righteous people established the practice of reciting Kriyat Shema representing the Ten Commandments and representing the bones in a person's body. They found that they were missing three words. As a result, they began the practice that the prayer leader repeats words and completes the number of words necessary. Which were those words? Hashem Elokaichem Emes. Similarly they established the practice to recite three Brachot in the first part of Shmona Esrei and three Brachot at he end of Shmona Esrei. In Kriyat Shema they established the practice of reciting three of G-d's names in the opening verse of Kriyat Shema, HasHashem, Elokainu and Hashem and three of G-d's names in the last verse of Kriyat Shema, Hashem , Elokaichem, Emes. Anyone who recites Kriyat Shema in this manner will be protected all day from harm. Anyone who recites Kriyat Shema not with a group of ten men, does not protect his bones because he is missing the three words that the Prayer leader repeats. What should a person who is praying alone do? Concentrate on the letter

“Vov” that is found in the words that follow the words Emes V’Yatziv. Despite this remedy, father called such a person: (Kohelet 1, 15) That which is crooked cannot be made straight. The three words that the prayer leader repeats in order to reach the count of the number of bones in a person’s body cannot help protect the bones of the one who prays alone.

אבודרהם ספר ברכות קריאת שמע-There are those who recite Kail Melech Ne’Eman at the beginning of Kriyat Shema in order to complete the 248 words in Kriyat Shema as it is written in Eilah HaDivarim Rabbah (Mishlei 4,1) Observe my Mitzvot and live; observe the 248 words that are in Kriyat Shema and G-d will protect your 248 bones. When you count the words in Kriyat Shema you will note that the count is three words less than 248; in the first section, Shema, there are 54 words when you include the words in Baruch Shem Kvod that we add; in the section of V’Haya Im Shumoah there are 122 words and in Parshat Tzitzit there are 69 words. The total number of words in the three section total 245 which is three less than 248, but if you add Kail Melech Ne’Eman the total equals 248. As a result, they added Kail Melech Ne’Eman because it is what is represented by the letters in the word: Amen as we learned in Masechet Shabbat (119, 2). It is said in response to the Bracha of Ha’Bochair B’Umo Yisroel B’Ahavah. There are those say: Amen Kail Melech Ne’Eman . . . In order to complete the 248 words it is taught in Midrash Ruth, first chapter, Rav Nihorai said in the name of Rav Nichemiya: in Kriyat Shema there are 248 words representing the number of bones that are in a human being. When one recites Kriyat Shema properly, each one of his bones seizes a word and becomes healed thereby. This is what we learned from the verse (Mishlei 3, 8) A cure it will be for your innards. Then a child came by . . .he said this is what I heard from my father: in Kriyat Shema there are 245 words which is three less than the number of bones in the human body. For this reason they established the practice that the prayer leader repeats three words. Which three words? Hashem Elokaichem Emes, in order to help the congregation fulfill its obligation to recite 248 words.

ש"ע א"ה סימן סא' סעיף ג'-In Kriyat Shema there are 245 words. In order to recite 248 words which represent the 248 bones that are in the human body, the prayer leader reads Hashem Elokaichem Emes for himself and then repeats the three words out loud. Rama-In this way those congregated fulfill their obligation to recite 248 words when they hear the last three words from the mouth of the prayer leader. If a person wants to recite the last three words together with the prayer leader it is not prohibited. **שולחן ערוך**-If he is praying not with a group of ten men, he should concentrate on the 15 letters “vav” that are in the prayer Emes V’Yatziv. If you multiply 15 by the number six (vav) the total is 90. This number represents three times the name of G-d (י-ה-ו-ה). Each name equals 26 which together with the number four which is the number of letters in each name equal 30 (and because the name appears three times-30 times 3=90).

רמ"א-There is another explanation: the 15 words multiplied by the letter “vav” equal 90; reading them equals one so the total becomes 91 which equals the number of letters in G-d’s name in the form in which it is read and in the form that it is written (י-ה-ו-ה equals 26 and א-ב-ג-ד-ה equals 65; together they equal 91). There are those who wrote that when a person recites Kriyat Shema without a minyan, he says: Kail Melech Ne’Eman Shema; those extra three words complete the count of 248 words. The phrase Kail Melech Ne’Eman is a substitute for reciting Amen after the Bracha Ha’Bochair B’Umo Yisroel B’Ahavah, and that is the way we conduct ourselves. It appears to me that when one is praying in a group of ten men that one should not recite Kail Melech Ne’Eman but should answer Amen after the prayer leader completes the Bracha. That is the way that we conduct ourselves and it is the correct practice.